

Anmärkingar wid boken: Först ätt bewisa
Swerens stammelsen emellan Lu-
theriska kyrkans Symboliska bö-
cker; eller ett annat swar på frå-
gan: hwilken är Sweriges Reli-
gion? af J. M. Almqvist.

(Fortsättning.)

Den som en dag fallar detta N. N. hypostasis
eller prosopon eller persona eller personne eller per-
son — har den uppsunnit läran? — Fann den
Bokhandlare eller Läsare af Americi bok på Ame-
rica, som så först gaf den bekanta werlden detta
namn — då den något namn skulle ha? Utb-
röt sitt vittnesbörd om sanningen med att kalla
Fadren Gud, Sonen Gud, den Helige Ande Gud,
och försäkrade att deri ej låge Atheism för den, som
förstod deras magt i enhet och distinction. Emel-
lertid uppräddes Tertullianus, ännu i andra seklet.
Vi finna knäppt något talesätt i våra tre Sym-
bola, som ej är taget hos honom, och huru Sym-
bolernas flästa talesätt och alla idéer, rätt fattade,
tro hemtade ur Biblen har Wieselgren sökt i Bi-
belen, och huru "det ej ingick i Almqvists plan,
att undersöka huruvida detta hans bewis war nå-
got bewis." Något annat sätt att i fortbet för
Christna, som således antaga Biblen, bewisa sina
sättser, än att anföra de ställen der de stå i Bi-
belen, ha Biblens wänner aldrig känd. Medan en
mansätter — ja Tertulliani egen ålder — efter
Johannis ödd uppträdde således den, som kan sä-
gas ha skrivit våra bekwurna Symbola, — en
man, som dog 79 år före Nicenska Mötet, och som
likwäl af ingen, ej en gång sina owänner, ansågs
att hafwa uppsunnit en ny lära. Det ur Förfat-
tare före honom anförda, må jemnföras med Sym-
bolerna! För dem, som ej med Hr A. finna nytt,
och uppfattadt af Orientaliska Emanationsläran,
när Augustinus skrifwer om den H. Andes utgång, —
"hans, hwilken Jesus sände," — "hwilken utgör af Fa-
dren," — för dem torde i våra Symboler finnas
söga nytt; och detta nya, så wäl som det under hela
serien af Christna lärare ur Biblen hämtade, må
man ju bewisa wara obibliskt!! Står en lära
werklig i Biblen, så wedertägges hon ej, för det
att ett kyrkombte först citerat henne, d. å. för det
att ingen behöfde i skrift med bestämda termer an-
föra henne förän någon nefat densamma. Då
wännerna af Symbolerna ej anse dem samma, der
före att ett Möte sagt dem, utan derföre att de
stå i Guds Ord, må också owännerna ej tro dem
wara wedertagda, för något annat, än derföre, att

icke de stå i Guds Ord. Men har W. wetat att
nägon skulle tvingas att antaga dese Symboler?
Tvingas någon att bli Prest? Men den som har
fritt wäl, och wäljer presteståndet, och swärjer på,
att våra Symboler äro — ei af lika auctoritet
med, utan enliga med Guds Ord, — han är mens-
edare efter en af de 3 mom. i vår Cateches, om
han ej alltiemt, så länge han är Prest, beiktar och
wedertänner dese Symbola. Kan han det ej, wäl
han gifwa oss ett nytt system, tråde han fram un-
der Statens, ej under kyrkans lagar! Med Sta-
ten ensamt har Författaren att göra; med kyrkan,
Hr A., som fritt swurit henne sina eder — för att
löda henne och ej sig. Men att lära som Prest
hwad man anfäller som Författare torde ej accep-
teras af den, som wet att ärlighet warar långst.

Huruvida war Nya Cateches träffat Sabella-
sius — hon må föröfrigt träffat hwem som helst —
lemne wi Hr A. att närmare begrunda. Sabellia-
nismen uppenbarar sin ångt om Treenhheten ori-
ginell i öfversättningen utaf bökian af Job. Ev.:
"Före werldens skapelse existerade förnuftet; ty det
war i Gud, ja war Gud. Ty det är omöjligt för
Gud att wara utan det. Förnuftet, säger jag, war
i Gud före werldens skapelse; då gick det ut i hwar-
je del af skapelsen, som är skapad med det största
förnuft. Ej eller kan någon ting bli frambragt,
som har blifwit gjordt, utan förnuft" *). Wida
mera Bibliskt öfversatte Socinianerna: "I beqv-
nellen af Evangelii predikan war en Man, Christis
Jesus, annars kallad Ordet. Han war med Gud,
och hade warit upptagen till himlen förän han till-
trädde sitt fall. Och han war Gud, hafwande es-
ter sin uppståndelse förrättningar, dyrkan och namn
af Gud m. m." — Är det rättwist, att stämpla Förf-
fattare till en lärobok, hwilka torde så wäl förtie-
na rättwisa som Författarne till Formula, ja, för-
fattare, som skrifwit: Fadren är den Ewige Gu-
den etc., Sonen: den Ewige Guden etc., den H.
Ande: den Ewige Guden etc., såsom argare anti-
trinitarier än Socinus sjeli? Den så samwetsgramme
satte sig strax derefter att skrifwa: "Af det anför-
da (Skulle all den föregående lärdomen äda-
galäggas — för att wisa att trionus eller treenig
fanns i de 1593 antagna Symboler?) synes, att
Författaren, utan minsta sten af sanning, sid. 102
1593 antagna Symboler? Put on your spectacles,
My Lord! — och se, att hwarken treenig eller tres-
falldig der finnas. — Begriper ej Hr A. att treenig

*) Se Horat. Saletan. vol. 1. P. 45.

och treenighet — trinus och trinitas äro åtminstone ej samma ord? Hr A. kunde ha läst igenom hela sid. 102 och bejakat eller vederlagt frågan: "Så wi kalla Gud något annat än en enig, när han blott så kallat sig och wi swurit att blott så kalla honom? Är det alldeles ett att säga: Gud är en; men i den ene Guden är treenighet; och: Gud är treenig (något annat än en)." Våra Symboler lära, hwad W. anför: "Fadren, Sonen och den H. Ande är en enig (ej treenig) Gud. Den Gudsomliga Varelser är en, som både kallas och är Gud, ofskiftelig; men i denna enige Gud äro tre personer; i desse tre personer (eller trinitas) en enig Gud, hwilka personer ej så åtskiljas eller sammanblandas." Kan Hr A. ej uppsöka i Symbola af 1593 "orden treenig, trefaldig," så "synes af det anförda, att han utan minsta skäl af sanning påstår att" Citaterna ur Augusti Dogmen, Geschichte bewisa, hwilka ord som finnas i Decretum Upsaliense. Meningen af "Fadrens egna yttre verk" wisar Hr A. sig förstå. Hade W. sagt att det war obegripligt? Han hade sagt, att denna Theologernas term war olika Biblens: genom Jesum Christum är all ting gjord. Wederlägges det genom en föreläsning, om hwars förtienst han kände W:s mening, enligt Bih. p. 184? Förebrår W. Formula dersöre, att hon påstår hela Trefaldigheten ko i de utvalda? Finner någon ärlig läsare annat, p. 103, än den underättelsen, att våra Symboler uttrycka denna tanken — hwars rättighet såsom således erkännes — med Biblens talesätt? Orden hos W. äro: "Ej blott gäswor — — tem vel. Våra Symbola låta Biblen tala här om utan tolk." Hr A. gör emellertid W. dersöre till menedare, wilsande wisa, att W. swurit falskt, som i Ath. Symb. lärt, att ej åtskilja Gudoms wäsendet. Har Hr A. då ej läst Bih. af Handl. om Tron p. 137, 138; således p. 163, 164, 167 och 168, der just läran, att den Gud, i hwilken — enligt våra Symbolers talesätt — treenighet finnes, eller som är — enligt Biblens talesätt — Fader, Son och Ande, kommer till och blifwer boende när de trogna, wisar sig wara en hufwuddogm i W:s tanka, ingensådes af honom motsagd? — Och en dwälk granfärdare ifrar för samwete-granna citationer. —

I S. 5 hos Hr A. så wi weta, att Logos är: Gud i förhållande till werlden. Finnes således ingen werld, så finnes intet Logos. Johannes deremot lär, att Logos war till förinnan den werld, som är gjord genom Logos. Åstområdan är solens förhållande till Westerns moln. Finnas inga moln, så finnes ingen åstområdan. Huru förklarar Hr A. "Sonen hawer lif i sig sjelf?" — Då Hr A. sedermera går att bewisa, att Gud dog, så inser han ej möjligheten att ogilla detta talesätt, utan att göra den "människan Jesus Kristus" (Pauli ord), som dog, till en blott människa. Ja,

han påstår trygat, att "den som nekar, att Gud dog, han nekar Christi Gudom." Rättare decretet war hastigt färdigt. Så lärda Theologer bör man ej motsäga. — — —

Andra torde ha läst i sin Bibel, att wi skola blifwa like Herren i sin död för att bli like honom i sin uppståndelse; att, som han såsom menniska dog ett offer för synderna, så skall vår gamla menniska — synden — dö; på det att, som han såsom Gud uppstod — för vår rättfärdighet, så skall vår nya menniska — tron med alla dess frukt — uppstå. Så känner Paulus Jesu pins delaktighet och uppståndelses kraft; så will han uppstå med Christus redan här i lifet. Infr Rom. 6: 3—11. Dersöre säger ingen Författare i Biblen — mån att ej förwirra klara begrepp: Gud dog. Enligt Hr A:s logica, nekas således alla Biblens Författare: Christi Gudom. — "På en sådan Författare kan man se med tårar i ögonen." Han skonar icke mera de öfrige än wisa skona Paulus. Hwarföre citerar ej Hr A. det stället i 1593 års Symboler, der det står: Gud dog? — Doc: hwarföre citerade han ej stället, der treenig, trefaldig stod? Att talesättet låter förklara sig, har W. ej nekat. Men han ogillar att beswara ja desse fullständigt utbildade lärar om unio personalis, om communicatio idiomatum, om alioensis och dylikt, och det just af den grundfästa Melancton bekant. Hwarföre klandrar Hr A. W:s försärf för Biblens egne talesätt? Han är ju sjelf en wän af blott Bibel? — Wist är det stället ur Luther's — skrifter, hwilket Formula här upphöjer till lag, till Symbol; men aldrig har W. trott på Luther, och således fritt bedömt hwad han skrivit. Han har sunnit Augsb. Confessionen af Luther's werensstämma med sina egna insigter i Guds Ord och dersöre, efter grundlig pröfning, här bifallit Luther. Skulle deraf följa, att han borde bifalla äfwen hans Tilschreden? — Om jag antager och beswärrer allt i Sveriges N. F. af 1809, skall jag sedan ej wäga yttra mig fritt om något ord af Constitutions-Ledamöter, som den författat? Herrlig liberalisem! Den widlyftiga afhandl. om Ares synden, 38—51, har den förtjenslen som de förra afskrifterna, att göra läsarne kunnige om saken men om W. är på ett enda ställe opartiskt uppfattad och werkligen wederslagd, blir en annan sak. Hr A. synes här, som öfwerallt, anse, att allt som W. wisat ej stå i Augsb. Conf., och således ej wara beswuret, utan lemnadt åt äfwen edswurane att fritt antaga eller förkasta, derigenom förkastas af honom enkelt. Det hör till en god logik.

Med S. 7. inträder Hr A. på Förförsoningslärans sakt, för att wisa, att Jesus, i enlighet med de Juidiska offerbegreppen, ansåg sig som en Aterlöfware. Får man fråga: Från hwem härledde sig dessa begrepp: från Kristus, som enligt Hans egna, och Apostlarnes och alla Fäders och goda Theo-

ologers instämmande försäkran, talade med Moses, eller från Judar? Sat sapienti! Här återger sig Hr A. besväret med B:s egen orthodori, och visar, att han ingenting mindre än nekar Lutheriska lärobegreppet om att wi rättfärdiggöras af nåd genom tron i Jesu blod. Så står att läsa i detta ämne hos B. 1 Del. p. 91.: "Annars ser man här (i F. C.) Justificatio och Justitia fidei förblans bade. I den förra ingår wißt ej vår lydning eller vår förnyelse. Af henne blir den sednare en följd, och har nödvändigt lydning i sig, förnyelse med sig. De stillas lätt. Den förra — rättfärdiggörelsen — innebär Guds nya förhållande till oss; den sednare — nya Föddelsen med sin tro och tros rättfärdighet — vårt nya förhållande till Gud; och måste ej den sednare ske på jorden, när den förra sker i himlen och tvärtom? Samme Gud verkfar båda." Och enligt A. p. 65. skall menniskan sägas genom omvändelse och bättring warda rättfärdigad, sedan få tron, sedan syndernas förlåtelse.

Hvarföre ej anföras och helst införas ställena, det sådana kätterier läras! Hr A. vet ej hwartån B. vill med sina "beskyllningar" (en citation är således alltid beskyllning, när den jemnföres med en annan) på p. 106 och 107, som Hr A. sunnit underbart hoppröda. Derpå undrar ej B. Meningen är annars, att rättfärdiggörelsen och nya föddelsen — ehuru de fritt så tänkas hvar för sig — ske på en gång, så, att den som är född på nytt, är äfwen rättfärdiggjord, och den, som är rättfärdiggjord, är äfwen född på nytt. Antagom en tänkbar stund emellan dessa actus. På den kan J. S. More han t. ex. rättfärdiggjord, men ej på nytt född: skulle han då bli salig eller osalig? Bilen förkunnar den Rättfärdiggjorde nåd, men utestusker den oanvändbara ur himlen. — Se derföre motsäde B. Formulas lära om tidsfyllnad mellan dessa båda actus gratiae: en dogm, som ej war nödvändig ur något hvarken Bibelspråk eller satts ur våra Symboler. Att orden af Presien: tror du att min förlåtelse är Guds förlåtelse, åstadkommit den galenskapen, att någon trott Presiens förlåtelse vara Guds förlåtelse, synes wara oerhördt för Hr A., om man rätt begrundar p. 62 hos honom och p. 92 hos B. Hvarföre ej bewisa, att hwad B. citerat ur Knipstrow, ej står der, eller ej kan tydas så, som B. det tydt? War det behagligare, att blott insinuera, det B. bestykt Luthers lilla Cateches att ej anse Christus såsom orsaken till syndernas förlåtelse? — Hvilken kamp! — Hvarföre ej således bewisa att det ej stod i F. C. "Bispa werksunder, såsom hor, dräp etc. förjaga tron och den H. Ande, om man deri fortskrif;" och "för dessa swagheter och släckar (uævi) får man ej twisla hvarken på sin rättfärdighet eller på ewig salighet, utan desto hellre (quin potius) statuera, att man har en försenad Gud." (Lib. Conc. p. 535

och 591.) Hwad som förantledt till dessa uttryck, hör ej hit. Alla weta wi hwad de kunde förantleda, att de kunde flyga ut i folkets sinne, då tusen stanna sententier ur samma Formula gifmides, och bidraga, att bilda den ryktliga folktron, hvilken Hr A. torde mena, när han sjelf talar om huru Symboler skadat människoförnuftens sedliga grundwalder, och befriat människobjektat från samvetets esterräkning. Ty något annat kan ej Hr A. ber mena, när han oppriktigt försäkrat, att Lutheriska systemet i hans tanka kommer närmast och klarast uttrycker Christendomens ande. Ty så dömma ej de, hvilka torde hoppas, att den listiga harmen mot de grofwa decreternas blodsdömmar åsytstar de decreter, som följde på Christendomens första tider, och som ligga till grund för Lutheriska systemet. Wi hoppas således, att Hr A. wet fått att motarbota detta wäldets-ljus, som kan uppkomma af Bibliska systemets upplysnings-ljus om försoningen, utan att wilia utsläcka det sednare med watten ur Socinus eller genom någon annan Herrskare öfwer watten-andar. Wärdet hämmas ej genom att släcka ljus, utan genom att wårda ljus.

J. 8. Handlar om prädestinationen. Hr A. bekänner sjelf i sitt förord, att denna lära ej finnes i Aug. Conf. Han synes likwäl tro, att den som beswurit Conf. kan med förbundna ögon sedera mera beswärja F. C:s lära här om. Då prädestination betyder förutbestämmelse, då den i F. C. p. 799, säges wäl wara utfores till salighet, men icke omfatta alla; då således några äro icke prädestinerade: frågas, om ej förkastelse blir en nödvändigare följd af en dylik utfores, än denna läran uti F. C. är af Conf. Aug.? Men att förkastelsen måste antagas der utforesen sådes wara: Guds utfores af några menniskor att bli saliga, det förstod ej Hr A. "Hinc illæ lacrimæ!" F. C. må mildra sina uttryck på andra ställen: huru mycket hon behagar: der står dock, p. 799: Præscientia ad bonas res & malas extenditur. Aeterna vero electio non ad bonos & malos (i. e. Omnes) pertinet, sed tantum ad filios Dei, qui ad æternam vitam consequendum electi & ordinati sunt, priusquam mundi fundamenta jacerentur. Således äro några utwalde att n. b. få salighet. De öfrige — de må efter slutade pröfningar förspilt arfwet eller icke — äro då ej en gång utwalde att få salighet, deras öde må bli osalighet eller förkastelse. Det tredje gifwes ej för tanken. Då nu, enligt Biblens lära, de som wäl hafwa gjort stola ingå till ewigt lif, de som illa hafwa gjort, till den eld, som är tillredd — djeflomen, och de öfrige bestämde (ordinati & electi sunt) till ewigt lif, förrän verdens grundlagder war; när bestämde de öfrige till icke ewigt lif? eller när bestämde de sig att handla illa? att tala Schellings tungomål? — Hr A. torde behaga wisa identiteten af, "Gud vill att alla menniskor

Sola salige warda: (1 Tim. 2: 4); "om syndas
 hot warder lart, att de som efter dopet i synd fall,
 ne äro, må bekomma syndernas förlåtelse i alla tider,
 när som helst de sig omvända och bättra;"
 (Conf. Aug. 12.) och: Prædestinatio — inter quam
 & præscientiam discrimen ante omnia observandum
 — tantum ad bonos & delectos filios Dei
 pertinet, & hæc est causa ipsorum salutis. Super
 hæc prædestinationem salus nostra ita fundata
 est, ut etiam infernarum portæ . . . . (J. E. p.
 797; 799, 617). Damnamus quod . . . etiam in
 nobis aliqua causa sit electionis divinæ. (J. E. p.
 621.) Desså har Nechenberg, som torde förstått
 Form. Conc. lära så väl som Hr A., här samwets
 grännt fattat sin dogm: Prædestinatio est actus
 æternus & mere gratuitus Dei eligentis quosdam
 homines ad æternam gloriam; citerade Epit. p.
 618, 620. Decl. 814, 815. (Förutbestämmelsen är
 en handling af ewighet och af blotta nåd, hwariges
 nom Gud utwalt några menniskor till ewig salig
 het.) Betyder det, twertemot J. E. försäfran, det
 samma som förutseende, eller blott att han skapat
 salighet, som kommer att winnas af dem, Gud förs
 utsett skulle genom tillagnandet af Jesu förtjenst,
 winna den: hwad eget medför hela denna lära? —
 Samma förhållande är det med läran om Frihet
 ten, som wist gynnas i ett och annat ord, sedan
 den dräpts i tio. Den som har J. E., behagade
 läsa p. 656, eller Solid. Diel. 4: 7:de stycket och
 erinra sig, att detta hör synnerligen till andliga
 saker, således äfwen till andra. (p. 640.) Han
 skall finna, att, p. 655, det kallas en corruptel,
 en bedräglig lära, att, ehuru man bekänner att
 menniskan ej kan hjälpa sig sjelf, utan beröfwad
 den H. Andes bistånd, måste duka under i striden,
 likväl antaga, att hon på något sätt kan mått fö
 ga sig till den verkande kraften. Hwad behöfs der
 efter ordas om friheten, mer än: den gifvs ej? Wi
 tro ännu att frihet och förmåga äro särskilda ting;
 att Gud i allt uppdragit en wiss omfrets för oss,
 men att wi inom dessa omfretsar ega frihet. Så
 dane kretsar kunna wi ofta lätt upptäcka; men
 skundom äro de underbart dolde. När fysiska
 frihet har en bestäm d förmågoffer. Jag är fri på
 jorden, fast jag ej har förmåga att flyga i skyar
 ne. Den moraliska frihetens gränser äro någor
 lunda lånda; ty förmågan är äfwen der lättare
 att reflectera öfwer. Der förmågans sfer är mest
 obekant och således äfwen frihetens, som rör sig
 inom denna sfer, det är inom Trons werld. Till
 en del kan man säga den ensaldige, som af de ting,
 som synas, måste underwisas om dem, som icke syn
 nas: örter wäxa på såttet, frukter på träden. Det
 är Gud, som frambragt fröet, som wätnat bro
 den, som i solljus mognat frukterna. Du kan ej
 sjelf åstadkomma hunger hos dig: äfwen den förs
 mågan är a priori gifwen af Gud; än mindre kan

du förwandla dessa blad i senor för din arm, dessa
 frukter till blod i dina ådror. Men du kan äta —
 då aptit kommer, som alltid skall komma, då du
 bewarar din hellsa och arbetar. Efter du, som du
 bdr, bewarande derunder din hellsa, att din chylus
 friskt beredes, så är det en högre förmåga än din,
 som förwandlar naturens producter till en mensk
 lig kropp, men du war fri, i att äta eller hungra
 ihjäl; äta till sjukdom eller hellsa. — Lämpa nu
 detta till andelig spis.

§. 9. Handlar om Herrans Nattward. För
 det att B. erinrar, det i de yngre Symbolerne
 kommit mera för att i denna artikel beswärjas, än
 i Augsb. Bek., der det ej yttras, huruvida det
 su blod, som wi warba delaktige af i Nattwarden,
 är just det, som utgöts på korset, så insinuerar
 A. strax, att B. dermed förkastat Lutheriska läran
 om detta mysterium. Den är således ej, i hand
 tanke, antagen i Augsb. Bek.? Den finnes då blott
 i de länder, som antagit J. E.? B:s tankar i detta
 ta ämne finnas att se i Bih. p. 143.

§. 10. Här skulle ansöras: "Förk. anmärker,
 eller på Hr A:s tungomål: klandrar, att J. E. ta
 lar om (berättar) hwad A. E. blott nämner;" (s
 ger namn på). Denna skinnad begreps ej. — Frå
 gas sedermera, angående §. 11, om man bdr ins
 gen ting medgifwa Ordets fiender, ej en gång en
 ringa ceremoni, om än dermed ett helt religions
 frig bilades? Anser då Hr A. dem för Ordets
 wänner, hwilka han, p. 89, medgifwer — likväl
 sjelf själasörjare — att tro på en annan incarn
 tion af Gud, än Ordet, än ensödda Sonen? Sk
 dant är ei ljumhetens språk, utan fiendskapsens.
 Hwad andan af tolerance och intolerance kan vari
 era! B. synes kunna få Hr A. till Utbeisl, om
 han gaf ut en bok, för att bewisa Guds existenc.

§. 14. säger Hr A. sig ha bewisat, att allt,
 som står i de yngre Symbolerne äfwen står i de
 äldre; att således det är ett och samma att be
 swärja beggedera slagen af Symboler. Ty att J.
 E. war utbildad i anledning af sattsferne i A. E.
 har B. aldrig nekaf. Det torde för öfrigt, om ett
 sådant nekande stedt, ej behöft längre wedersläg
 ning än att ansöras.

(Slut e. a. g.)

Stockholm,

Elmäs & Granbergs tryckeri.

